

MAREK PETRO

SOCIÁLNA SPRAVODLIVOSŤ
V UČENÍ KATOLÍCKEJ CIRKVI
A JEJ PRÍNOS PRE EKONOMICKÝ ROZVOJ SPOLOČNOSTI

Vo vzájomnom ľudskom spolužití je *spravodlivosť* jednou z najdôležitejších morálnych čností¹. Morálna teológia ju dokonca zaraďuje medzi štyri „základné čnosti“ (*virtutes cardinales*):

- rozvážnosť (*prudentia*),
- spravodlivosť (*iustitia*),
- mravná sila (*fortitudo*),
- miernosť (*temperantia*).²

Spravodlivosť je kritériom správania sa ľudí k sebe navzájom. Záujem o vzťah spravodlivosti a sociálnych noriem fungujúcich v spoločnosti je motivovaný týmto prioritným postavením spravodlivosti pri reagovaní ľudí na bežné životné situácie. Je dôležité poukázať na kardinálnu čnosť spravodlivosti, nakoľko jej uplatňovaním v každom ľudskom i medziľudskom konaní, je možné nájsť východiská pre formulovanie zákonov (noriem)³, upra-

Dr hab. Marek Petro – ThDr., PhD., Katedra Teologii systematycznej i Bibliotyki Wydziału Teologicznego Greckokatolickiego Preszowskiego Uniwersytetu w Preszowie (Słowacja), e-mail: mpetro@unipo.sk

¹ Čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro. *Katechizmus Katolíckej Cirkvi (KKC) 1803*, Trnava: SSV, 1998, s. 918.

² KKC 1805.

³ Termín „zákon“ je z pohľadu dejín asi najpoužívanejšie slovo. Je to preklad latinského „lex“. Dnes toto slovo prebúda u ľudí zdržanlivosť a obranu. „Zákon“ a „zákonné“ sa radí k málo atraktívnym veličinám. Často sa nahrádza termínom „norma“. *Katechizmus Katolíckej*

vujúcich konanie v interpersonálnych vzťahoch do takej podoby, aby boli vnímané ako zaručujúce spravodlivosť v rôznych sociálnych celkoch.

Cieľom *sociálnej spravodlivosti* je podriadiť úkony všetkých čností spoločnému dobru. Sociálna spravodlivosť má pobádať občanov, aby zveľaďovali spoločné dobro naplnením všetkých čností⁴. Teda nejde len o základnú čnosť spravodlivosti ale o všetky čnosti – pevné postoje, stále dispozície a trvalé dokonalosti rozumu a vôle, ktoré usmerňujú naše činy, ale aj usporadúvajú naše vášne a riadia naše správanie podľa rozumu a viery.

Sociálne normy môžeme definovať ako rozdielne formy správania, ktoré sú prirodzene dané určitou formou ľudského spolužitia. Norma (zákon) je teda požiadavka, ktorá kladne alebo záporne, niekedy kladne aj záporne určuje formu funkcionálneho prejavu. Stanoviteľnom normy môže byť individuum – autorita⁵ a rovnako každá z foriem spolužitia prirodzene vytvára špecifické normy. Adresátom normy môžu byť všetky individuálne a kolektívne jednotky.

PRIRODZENÝ MORÁLNY ZÁKON

Je nesporné, že existujú normy, ktoré sú všeobecne záväzné vo všetkých formách spolužitia. Ide tu o normy, ktoré sú vpísané do vnútra každého človeka a ktoré nazývame *prirodzený morálny zákon*. Prirodzený zákon je diktát praktického rozumu, ktorý nie je slobodne vypracovaný ľudským zákonodarcom, ale je uložený všetkým ľuďom spolu s ich prirodzenosťou. Prirodzený zákon je večný zákon vtlačený do nášho rozumu. Prirodzený zákon je účasť na večnom zákone, alebo ináč povedané vyhlásenie večného zákona v rozumovej ľudskej prirodzenosti. Prirodzený zákon je rozkaz nášho rozumu, ktorý vychádza zo samotnej prirodzenosti. Je to dar daný ľudskej prirodzenosti Stvoriteľom, je vo svojom princípe vrozený. Človek ľahko pri prvých zmyslových skúsenostiach spoznáva morálne zásady (*synderesis*). Na základe svojej slobody môže človek odmietnuť prijatie diktátu prirodzeného rozumu, tým však odmieta to, čo je v ňom najprirodzenejšie a zároveň najbožskejšie.

cirkvi definuje zákon takto: „Zákon je norma správania vyhlásená kompetentnou autoritou pre spoločné dobro” (KKC 1951).

⁴ Porov. F. Š k o d a, *Základy katolíckej sociálnej náuky*, Košice: HKR, 1991, s. 52.

⁵ *Katechizmus Katolíckej cirkvi* definuje zákon takto: „Zákon je norma správania vyhlásená kompetentnou autoritou pre spoločné dobro” KKC 1951.

Prirodzený zákon je univerzálny. Je spojený s ľudskou prirodzenosťou, ktorá je rovnaká u všetkých jedincov. Sami pociťujeme rozkazy prirodzeného zákona ako univerzálne, zaväzujúce všetkých členov nášho rodu. Prvým príkazom prirodzeného zákona je formulovanie celkového a základného tiahnutia ľudskej prirodzenosti: „Musí sa konať dobro“. Tento príkaz nesie so sebou i negatívne vyjadrenie: „Je nutné vyvarovať sa zla“. Prirodzený zákon sa ďalej vyjadruje v troch rovinách, a to: zákon zachovania, zákon plodnosti, povinnosť byť človekom.

V prirodzenom zákone rozoznávame dve kategórie príkazov. Jedny sú dávané bezprostredne vo svedomí, to sú príkazy prvotné, iné sú z nich vyvodzované, to sú príkazy druhotné. Medzi prvotné patrí nutnosť ovládať hmotný svet, zachovať sa pri živote, ostatné sú druhotné. Prirodzený zákon je nemeniteľný a nezničiteľný, ako je nemeniteľná a nezničiteľná ľudská prirodzenosť. Preto nie je možný dišpenz od prirodzeného zákona.

Boh pozýva človeka k účasti na svojej prozreteľnosti, lebo chce spravovať svet pomocou človeka, teda jeho rozumu a zodpovednej starostlivosti: a to nielen svet prírody, ale aj svet ľudských osôb. V tejto súvislosti sa prirodzený zákon javí ako ľudský prejav večného Božieho zákona.

Katechizmus Katolíckej cirkvi hovorí o prirodzenom zákone:

Človek má účasť na múdrosti a добрote Stvoriteľa, ktorý mu udeľuje vládu nad vlastnými činmi a schopnosť riadiť sa podľa pravdy a dobra. Prirodzený zákon vyjadruje pôvodný morálny cit, ktorý človekovi umožňuje rozumom rozlišovať dobro a zlo, pravdu a lož: «Prirodzený zákon ... je vpísaný a vrytý do duše každého človeka, lebo tento zákon je ľudský rozum, ktorý prikazuje konať správne a zakazuje páchať hriech. Ale tento príkaz ľudského rozumu by nemal silu zákona, keby nebol hlasom a tlmočníkom vyššieho Rozumu, ktorému náš rozum a naša sloboda majú byť podriadené»⁶.

DEKALÓG – PRIRODZENÝ ZÁKON – ZÁVÄZNOSŤ – POŽIADAVKY SOCIÁLNEHO CHARAKTERU

Vynikajúcim vyjadrením prirodzeného zákona je *Dekalóg*. Desatoro patrí k Božiemu zjaveniu, učí nás pravej ľudskosti a pripomína nám podstatné

⁶ KKC 1954.

povinnosti a tým nepriamo i základné práva, ktoré sú vlastné prirodzenosti ľudskej osoby⁷.

Mnohokrát zabúdame na to, že rozum človeka závisí od Božej múdrosti. Sú takí ľudia, ktorí presadzujú úplnú nezávislosť rozumu v oblasti mravných noriem. Takéto normy sú výlučne normami „ľudskej“ morálky a predstavujú zákon, ktorého pôvod spočíva iba v ľudskom rozume. Za pôvodcu takéhoto zákona nemôžeme považovať Boha. Takéto učenie je v rozpore so Svätým písmom a s učením Cirkvi, lebo popiera Božie autorstvo prirodzeného mravného zákona a účasť človeka používajúceho rozum na večnom zákone, ktorý sám netvorí⁸.

„Prikázania Desatora vo svojom základnom obsahu vyjadrujú vážne záväzky. No poslušnosť voči týmto prikázaniam zahŕňa aj záväzky, ktorých predmet je sám osebe nezávažný (materia levis)”⁹. Pretože prikázania Desatora vyjadrujú primárne povinnosti človeka voči Bohu a bližnému, vo svojom základnom obsahu dávajú poznať vážne záväzky. V podstate sú nemeňteľné a zavazujú vždy a všade. Nikto nemôže od nich dišpenzovať. Desat prikázaní vpísal do srdca človeka Boh. Treba si uvedomiť, že prikázania sú pre nás darom od samého Boha. Jemu bezpochyby záleží na ľudskom dobre a on vie lepšie ako my, čo je naše dobro. Idea povinnosti je v kresťanskej morálke sekundárna. Je akoby obranným valom, ktorý nás bráni pred morálnym chaosom. Podstatou kresťanského mravného postoja je dôvera v Boha. Úloha zachovávať Božie prikázania vystupuje do popredia až vtedy, keď v nás vyhasína láska, alebo sa ešte nestačila dostatočne rozvinúť. Ak Boha skutočne milujeme, vtedy nám veľmi záleží na konaní v súlade s jeho vôľou. Prikázania sú slovami Božej lásky k človekovi, ich cieľom je naše dobro, a to nielen čiastkové, ale plné dobro – večný život. Vzťah k Božím prikázaniam je pre človeka neomylnou skúškou, či je v ňom Božia láska. Zároveň treba povedať, že Cirkev na Dekalóg nevie hľadieť ináč, než vo svetle Kristovho učenia: „...len jediný je váš Učiteľ, Kristus” (Mt 23, 10).

Vrcholným vzorom správneho postoja voči Božím prikázaniam je Boží syn Ježiš Kristus. Ťažko nájsť väčší dôkaz, že prikázania sú slovom Božej lásky: „*Ak budete zachovávať moje prikázania, ostanete v mojej láske, ako ja zachovávam prikázania svojho Otca a ostávam v jeho láske*” (Jn 15, 10).

⁷ Porov. KKC 2070-2071.

⁸ Porov. Ján P a v o l II, *Encyklika „Veritatis Splendor“* (1993), O základných otázkach cirkevnej náuky o mravnosti, Trnava: SSV, 1994, čl. 36, s. 183.

⁹ KKC 2081.

Kristus skrze svoju milosť obnovuje u človeka hriechom zatemnený obraz a dáva človeku skutočný prostriedok na realizáciu podoby¹⁰. Vtedy človek „začína byť tým, kým v svojej podstate je” a odohráva sa to cez pôsobenie Svätého Ducha. *Duch pochádza od Boha* ale súčasne vstupuje do štruktúry samotného človeka. Následkom toho patrí k jeho «prirodzenosti» „a stáva sa prvou morálnou zásadou”. V súlade s prirodzenosťou (*kata phýsin*) je pre človeka všetkým, čo predstavuje jeho skutočné dobro: láska, viera, čnosti, kontemplácia. A naopak všetka zlosť, hriech, zlé myšlienky, sú proti prirodzenosti (*para phýsin*). Pretože prirodzenosť, vyjadrená v Božom obraze, je pre človeka zdrojom všetkého dobra. Zásadnú úlohu v tomto procese hrá *Božia milosť*, ale človek nie je len pasívnym odberateľom ale aj aktívnym spolupracovníkom predovšetkým ako subjekt Božieho obrazu, ktorý v ňom je a ktorým je¹¹.

Zo Sinajskej zmluvy medzi Bohom a človekom, sú vyvedené aj „požiadavky sociálneho charakteru”. Prikázania Dekalógu sa zameriavajú na ochranu tých statkov, ktoré sú dôležité predovšetkým pre spoločenstvo – *sociálny rozmer*. Dekalóg neuvádza maximálne príkazy, skôr minimálne požiadavky. Dekalógom je vyznačená najdôležitejšia medza, za ktorou keď sa človek ocitne, nachádza sa v pásme smrti, to znamená, že stráca život vo zväzku, vypadá zo spoločenstva s Bohom. Izraeliti nikdy nechápali Dekalóg, ako tvrdú Božiu požiadavku, ktorej splnenie spôsobuje ťažkosti. Práve naopak, veď prikázania určujú len vonkajšie hranice. Nikto si nesmel namýšľať, že splnil celú Božiu vôľu tým, že sa neprehrešil proti Dekalógu. Veď Izrael pozná aj iné príkazy, napríklad príkaz lásky k blížnemu i lásky k nepriateľovi¹². Napriek tomu, je ohlásenie Dekalógu jednou z najvýznamnejších udalostí spásy pre všetkých ľudí¹³.

¹⁰ Vo východnej tradícii sviatosť svätého krstu obnovuje Boží obraz, kým myropomazanie iniciuje proces budovania podoby, ktoré sa odohráva vo Svätom Duchu. Preto sa tiež tieto sviatosti udeľujú naraz, hneď jedna za druhou.

¹¹ A. S l o d i č k a, *Význam východnej tradície v náuke Jána Pavla II*, Prešov: PU v Prešove, [s.a.], s. 90-109.

¹² Vykladači Písma napočítali 248 príkazaní, 365 zákazov, spolu 613 zákonov.

¹³ M. P e t r o, *Prednášky z morálnej teológie Dekalóg 1-3*, Prešov: PRO COMMUNIO, 2006, s. 17-20.

VNÍMANIE MIERY SPRAVODLIVOSTI A LÁSKY

Sociálna spravodlivosť nemôže dosiahnuť svoj cieľ, ak je odtrhnutá od *lásky*. Láska nie je spravodlivosť a spravodlivosť nie je láska. „Spravodlivosť“ má na zreteli to, čo rozlišuje a čo delí – čiže právo. *Láska* naopak hľadá na to, čo spája – na totožnosť ľudskej prirodzenosti a na prirodzené i nadprirodzené bratstvo.

Spravodlivosť dáva to, čo je povinnosťou, *láska* prekračuje túto hranicu. *Spravodlivosť* bráni spôsobiť škodu iným porušením ich práva, *láska* zas zaväzuje pomáhať bližným pozitívne. Spravodlivosť vyhlasuje „každému svoje“ (*unicuique suum*), láska ukladá zriecť sa aj vlastného. Láska a spravodlivosť sú rozličné a predsa neoddeliteľné – ich úlohy sa dopĺňajú¹⁴.

V poradí siedme prikázanie Dekalógu prikazuje „spravodlivosť“ a *lásku* pri spravovaní pozemských dobier a plodov ľudskej práce. Vzhľadom na spoločné dobro sa vyžaduje, aby sa rešpektovalo všeobecné určenie dobier a právo na súkromné vlastníctvo.

Často vzniká dilema medzi povinnosťou a túžbou u jednotlivcov, čo býva neraz zdrojom rozporov medzi nimi, ale aj zdrojom rozporov vo vzťahu jednotlivca spoločnosť. Môžeme uvažovať, či je nutné prisúdiť všetkým stanoveným normám „morálnu“ záväznosť v prísnom slova zmysle – teda či je možné do istej miery tolerovať ich nedodržiavanie aj na sociálnom poli. Z toho nám však vyplynie otázka, či je spravodlivé voči celku, ak niekto stanovené normy dodržiava a niekto nie, alebo miernejšia formulácia, či je z hľadiska celku spravodlivé individuálne stanovenie si miery dodržiavania sociálnych noriem a ako určiť čo je ešte spravodlivé konanie voči celku a čo už nie.

Konštatovanie, že spravodlivosť je jednou zo štyroch základných morálnych čností nám dáva návod na zodpovedanie takto formulovanej otázky. Vo všeobecnosti definujeme spravodlivosť ako pevnú a nemeniacu sa vôľu dať každému to, čo mu prislúcha. Spravodlivosť je považovaná za úplne nepostrádateľnú pre naše vzájomné spolužitie. Preto sa domnievame, že je základným východiskom pri stanovovaní noriem sociálnej spolupráce na všetkých úrovniach vzťahov. Všetky argumentácie a dôvody je možné zhrnúť do dvoch záverov:

1. Spravodlivosť je tým kritériom, cez ktoré ľudia v prvom rade hodnotia vzťah okolia k nim samým.

¹⁴ Porov. F. Š k o d a, *Základy...*, s. 58.

2. Spravodlivosť v úzkom prepojení s láskou, solidaritou a dobrom je kritériom vzťahu človeka k iným ľuďom a sociálnemu celku v ktorom funguje. (Nesmieme pritom zabúdať, že každý človek chápe tento vzťah inak v závislosti na tom, aký obsah má slovo spravodlivosť a láska v jeho vedomí).

Úlohou sociálneho útvaru v ktorom ľudia fungujú je stanoviť, alebo upraviť už existujúce sociálne normy tak, aby podporovali ochotu členov správať sa v súlade s očakávaniami celku¹⁵. To znamená obsiahnuť v sociálnych normách čo najväčšiu mieru spravodlivosti. *Spravodlivé normy* regulujúce vzťahy na elementárnej úrovni sociálnej kooperácie „sú základnou podmienkou pre dosiahnutie spravodlivejších sociálnych pomerov celku“. Správanie, konanie ľudí a vonkajší poriadok sa navzájom podmieňujú. Ak sú vonkajšie pomery nespravodlivé, potom sa stáva spravodlivé konanie jednotlivca priam hrdinstvom. Ak naopak, vôľa ku spravodlivosti u ľudí chýba, potom ani úsilie vonkajšej štruktúry o spravodlivejšie pomery nemôže byť úspešné.

Uvedené teoretické východiská nám ponúkajú možnosť zistiť „mieru potreby“ ľudí po spravodlivosti obsiahnutej v sociálnych normách upravujúcich ich vzájomné spolužitie. Toto zisťovanie je možné orientovať do troch rovín, ktoré sa prirodzene vytvorili rešpektovaním troch špecifických foriem spravodlivosti.

1. *Spravodlivosť spoločenského styku*, alebo zmluvných dohôd, dotýka sa vzťahov osôb a skupín osôb medzi sebou navzájom. Základnou normou pri tejto forme spravodlivosti je požiadavka plnenia záväzkov vyplývajúcich zo zmluvy. Normy majú charakter vzájomnosti, prijateľnosti, vypočítateľnosti a umiernenosti.
2. *Spravodlivosť zákonov*, tá sa vzťahuje na pomer osôb a skupín k sociálnemu celku s cieľom všeobecného dobra. Je založená na zmysle pre spoločné a ochote prispievať k verejnému dobru prostredníctvom toho, čo prikazuje zákon. Sociálne normy sú v tejto forme spravodlivosti transformované do podoby zákonov, ktoré sa však zakladajú na všeobecnej vôli k spravodlivosti. V tomto prípade je veľmi zreteľné úzke prepojenie vonkajších spoločenských pomerov a vôle k spravodlivosti u ľudí. Je totiž možné presadzovať právo donútením, ale táto krajnosť nie je riešením, ak by u veľkej väčšiny ľudí nebola úcta k zákonom samozrejماً. Otázka, do akej miery je systém plat-

¹⁵ Samozrejme za predpokladu, že toto očakávanie nie je v opozícii voči večnému a prirodzenému zákonu. „Boha treba viac poslúchať ako ľudí“ (Sk 5, 29).

ných zákonov zo strany ľudí akceptovaný ako spravodlivý, je fundamentálnou pre dobré fungovanie spoločnosti

3. *Spravodlivosť rozdeľovania*, tá sa týka vzťahu celku k jednotlivcom a skupinám. V tomto prípade ide o tvorbu noriem upravujúcich distribúciu výhod jednotlivým členom sociálneho celku, no zároveň by mala byť splnená podmienka možnosti každého člena spoločnosti mať primeraným spôsobom účasť na tvorbe normatívnych a inštitucionálnych predpokladoch rozvoja sociálneho celku. Základnou podmienkou pri ich stanovovaní je, aby sa pristupovalo k rovnakým rovnako a k nerovnakým, podľa ich rozdielnosti. Ďalej musia byť stanovené tak, aby sa nevytvárali po ich uplatnení bezdôvodné rozdiely¹⁶.

Je nesporné, že vnímanie miery spravodlivosti v jej jednotlivých predstavených formách zo strany ľudí je rôzne, ale domnievame sa, že riešenie nie je možné len na úrovni teoretického konštatovania. Cesta, ktorá nás môže najviac priblížiť realite a následne možno až k úprave už stanovených noriem spočíva aj v prijatí učenia Katolíckej cirkvi k tejto problematike. Učenie Katolíckej cirkvi v oblasti „sociálnej spravodlivosti“ sa opiera o Dekalóg, konkrétne o jeho *siedme prikázanie*, kde nachádzame okrem iných aj témy: „sociálne učenie Cirkvi a ekonomická činnosť a sociálna spravodlivosť“.

SOCIÁLNE UČENIE CIRKVI

Tu sa vymedzuje aj „kompetencia na ekonomickom poli“, ktorá sa týka základných ľudských práv a spásy človeka. Toto si vyžaduje, aby Cirkev zaujímala k ekonomickým otázkam stanovisko. Je mravne neprijateľné chápať zisk, ako výlučné pravidlo a posledný cieľ hospodárskej činnosti. Zisk je ale nutný – umožňuje budúcnosť chodu podniku a zamestnanosť. „Hospodárstvo“, ktoré je riadené iba pomocou *centralizovaného plánovania*, prevracia v záklde spoločenské zväzky. *Hospodárstvo*, ktoré je riadené iba

¹⁶ Porov. S. Haďušovská, *Spravodlivosť v sociálnom kontexte*. <http://www.saske.sk/cas/4-98/html> (27.11.2006).

prostredníctvom *trhového zákona* narúša sociálnu spravodlivosť, lebo nie všetky ľudské potreby sa týkajú trhu¹⁷.

V 19. storočí stála Cirkev pred novou sociálnou otázkou. Problematika bola veľmi zložitá. Na jednej strane „liberalistický kapitalizmus”, ktorý mal svoje filozofické korene v proticirkevnom osvietenstve a na druhej strane „marxistický socializmus”. Cirkev bola moderným absolutistickým štátom (Rakúsko – jozefinizmus, Prusko – kulturkampf, Taliansko – Garibaldi) zatlačovaná do opozície.

V tejto ťažkej situácii vznikali na katolíckej strane dva spôsoby riešenia:

1. *Konzervatívny*, radikálne odmietal celý kapitalistický systém a žiadal návrat k starým sociálnym štruktúram cechových remesiel a k starému systému poľnohospodárstva.
2. *Realistický* smer videl nutnosť zmieriť sa s novými sociálnymi danosťami a v rámci ich hľadať kresťanské riešenie. Tento smer zvíťazil v encyklike Leva XIII. *Rerum novarum* z 15. mája 1891¹⁸.

EXKURZ - VYBRANÉ SOCIÁLNE DOKUMENTY A PRÍHOVORY¹⁹

LEV XIII

Je autorom encykliky *Rerum novarum* (15 V 1891). Táto encyklika je len jedným z dokumentov, ktoré vydal Lev XIII o politických a sociálnych otázkach. Odsúdenie socializmu v tejto encyklike môže vyvolať dojem jednostrannosti. Očakávalo by sa, že popri tomto odsúdení sa rozvinie aj výstraha pred liberalizmom. Encyklika síce liberalizmus spomína, no v porovnaní so socializmom sa o ňom hovorí s akýmsi zvláštnym ohľadom. Vysvetlenie nájdeme v tom, že liberalizmus bol predmetom prísnych morálnych posudkov v predošlých pápežských dokumentoch.

Učenie Leva XIII. je v sociálnej oblasti prekvapujúco vyvážené. Je pozoruhodné, že pápež vzhľadom na svoj taliansky šľachtický pôvod akoby nemal predpoklad pre citlivé vnímanie „nezaslúženej biedy” robotníkov. Ľudsky povedané, Lev XIII. nemal žiaden dôvod na to, aby sa osobitne zaujímal

¹⁷ Porov. J. Skoblík, *Přehled křesťanské etiky*, Praha: Karolinum, 1997, s. 219-220.

¹⁸ Porov. A. Beneš, A.: *Morální teologie*, Praha: Krystal OP s.r.o., 1994, s. 92.

¹⁹ Lev XIII, Pius XI, Ján XXIII, Pavol VI, Ján Pavol II, *Sociálne encykliky*, Trnava: SSV, 1997, s. 679.

o svet robotníkov. Nový záujem o sociálne otázky počas jeho pontifikátu signalizuje teda nebývalý obrat v dejinách pápežstva. Encyklika *Rerum novarum* je majákom v tomto obrate – je pokladaná za *Magnu chartu* v regenerácii hospodársko-spoločenského poriadku²⁰.

PIUS X

Tento pápež sa dotýkal sociálnych problémov pri príležitosti rôznych udalostí, ktoré poznačili obdobie jeho pontifikátu. Keďže bol zaujatý predovšetkým krízou modernizmu, nevydal žiadnu sociálnu encykliku. Sociálne myslenie Pia X. by si zasluhovalo podrobnejšie štúdium hlavne vo veci odborovej angažovanosti.

BENEDIKT XV

Počas prvej svetovej vojny mnohokrát zasahoval a zaprisahával bojujúce strany, aby zastavili vojenské akcie. V encyklike *Pacem Dei munus* (1920) presadzoval nevyhnutnosť, aby sa ľudská spoločnosť zorganizovala, a tak sa vyhla a predišla vojnám.

PIUS XI

Štyridsať rokov po encyklike *Rerum novarum* vydáva Pius XI. svoju encykliku *Quadragesimo anno* (15.5.1931), ktorou chce napomôcť k rozriešeniu ťažkých a naliehavých sociálnych problémov²¹. Morálna úvaha encykliky má na zreteli premenu podnikov, ku ktorej došlo od konca 19. storočia. Podniky, o ktorých hovoril Lev XIII., boli ešte relatívne malé: zodpovedali tým, ktoré by sme dnes označili ako malé a stredné podniky. V 30-tych rokoch sa podniky nielen zväčšili, ale stali sa aj zložitejšími. Tento vývoj si vyžiadaval nové rozpracovanie sociálnej morálky. V svojej encyklike pápež odporúča účinnejšiu organizáciu robotníckych združení, konkrétne odborov. Povzbudzuje tiež kresťanov, aby vstupovali do politiky, lebo vyriešiť so-

²⁰ Porov. F. Š k o d a, *Základy katolíckej sociálnej náuky*, Košice: HKR, 1991, s. 104.

²¹ Porov. Tamže, s. 104.

ciálne problémy nie je možné iba prostredníctvom združovania sa na úrovni podnikov.

Pius XI. sa stal známym aj tým, že podnietil rozmach „Katolíckej akcie“. Dáva impulz rozličným hnutiam: Kresťanská robotnícka mládež, Kresťanská študujúca mládež, Kresťanská univerzitná mládež, Kresťanská roľnícka mládež, Nezávislá kresťanská mládež atď. Tieto hnutia sa stávajú školou laikov, angažovaných v najrozmanitejších sektoroch sociálnej činnosti.

Pius XI. bol veľmi pozorný voči vtedajším politickým problémom. Preto predkladá osobitné učenie o troch dôležitých dobových javoch: *o fašizme, nacizme a komunizme*. Vydal tri encykliky.

- Prvá z nich *Non abbiamo bisogno* (1931) vyšla v taliančine, bola určená Talianom a zaoberá sa fašizmom.
- Druhá, *Mit brennender Sorge* (1937) vyšla v nemčine, bola určená Nemcom a zaoberá sa nacizmom.
- Tretí dokument *Divini Redemptoris* (1937) sa týka ateistického komunizmu.

Posledné dve encykliky vyšli v odstupe ôsmich dní. V čase, keď mnoho kresťanov ešte nevidelo jasne, pápež odhaľuje nebezpečenstvá, ktoré sa skrývajú v spomenutých režimoch a ideológiách. Treba však pripomenúť, že marxistický socializmus bol odsúdený už v encyklike *Rerum novarum*.

PIUS XII

Pápež Pius XII. vydal niekoľko rozhlasových posolstiev. Dňa 1. júna 1941sa obrátil na ľudstvo *rozhlasovým posolstvom*, aby upozornil celý svet na 50. výročie základnej sociálnej encykliky *Rerum novarum*. Opätovne potvrdil stálu platnosť učenia tejto encykliky²². „Vianočné rozhlasové posolstvo z roku 1941“ malo za cieľ obnovu medzinárodnej spoločnosti po vojne. Dokument si kladie najmä otázku aké sú pracovné podmienky v spoločnosti a ako predchádzať takej pohrome, v akej sa spoločnosť práve ocitla.

„Vianočné rozhlasové posolstvo z roku 1942“ obsahovalo skutočnú deklaráciu ľudských práv.

„Vianočné rozhlasové posolstvo z roku 1944“ sa týkalo demokracie. Ide tu o povojnové budovanie spoločnosti.

Hoci rozhlasové posolstvá Pia XII. nedosahovali rozsah encyklík, tieto doktrínálne dokumenty majú stále veľký vplyv. Musíme si uvedomiť, že po-

²² Porov. Tamže, s. 106.

čas vojny bolo takmer nemožné rozosielať encykliky kvôli ťažkostiam s poštou a cenzúrou.

JÁN XXIII

Pápež Ján XXIII. vydal dve slávne encykliky. Prvá *Mater et Magistra* (1961) vysvetľuje, že v procese budovania ľudskej spoločnosti zohráva Cirkev úlohu matky a učiteľky. Rieši v nej mnoho sociálnych problémov, pričom má na zreteli duchovné zdokonalenie človeka v prirodzenom i nadprirodzenom poriadku.²³ Druhá encyklika *Pacem in terris* (1963) sa zaoberá mierom na zemi. Pápež hovorí, že mier je ohrozený v dôsledku neznesiteľného kontrastu medzi chudobou v rozvojových krajinách a prepychom bohatých krajín. Hovorí, že ak chceme aby sa ľudská spoločnosť budovala v ovzduší mieru, medzi ľuďmi musí panovať väčšia spravodlivosť.

GAUDIUM ET SPES (1965)

Táto pastorálna konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu v 36-tom článku, ktorý sa vzťahuje na nezávislosť (autonómiu) pozemských skutočností hovorí:

Ak sa pod nezávislosťou pozemských skutočností rozumie, že stvorené veci a samotné spoločenstvá majú vlastné zákony a hodnoty, ktoré má človek postupne poznávať, uplatňovať a usporadovať, tak žiadať ju je celkom oprávnené, a nielen že sa jej domáhajú ľudia našej doby, ale aj zodpovedá vôli Stvoriteľa.

Existuje teda správna nezávislosť pozemských skutočností, ktorú treba rešpektovať.

Konštitúcia *Gaudium et Spes* však ďalej dodáva:

Ak sa však pod «nezávislosťou časných daností» rozumie, že stvorené veci sú nezávislé od Boha, a že človek ich môže používať bez zreteľa na Boha, vtedy nikomu, kto uznáva Boha, nemôže uniknúť, do akej miery sú pomýlené podobné názory. Veď stvorenie bez Stvoriteľa zaniká. Ostatne všetci veriaci ktoréhokoľvek náboženstva vždy počuli Boží hlas a vnímali jeho prejavy v reči stvorenstva. Zabúdaním na Boha sa začloňuje samo stvorenie.²⁴

²³ Porov. Tamže, s. 107.

²⁴ *Gaudium Et Spes* 36: *Pastorálna konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi v súčasnom svete*, in: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*, Rím: SÚSCM, 1968, s. 225-340.

Tento dokument mal pomerne zvláštny osud preto, že nekládol žiaden dôraz na dôležitosť „sociálneho učenia Cirkvi“. Druhý vatikánsky koncil vo všeobecnosti prekvapil mnohých pozorovateľov relatívnou diskretnosťou, s akou sa dotýkal v oblasti „sociálnej náuky Cirkvi“. Od roku 1965 však konštitúcia *Gaudium et Spes* neprestajne prináša svoje ovocie. Všetky neskôr publikované dôležité cirkevné dokumenty sa touto pastorálnou konštitúciou inšpirujú a odvolávajú sa na ňu.

PAVOL VI.

Encyklika *Populorum progressio* (1967) je venovaná rozvoju národov. Pápež v nej využíva prínos humanitných vied i koncilu. Pavol VI. sa tu vracia k problému vzťahu medzi spravodlivosťou a mierom: „mier nie je možný bez spravodlivosti“.

Encyklika *Humanae vitae* (1968) nás tu zaujíma iba z jedného hľadiska. Verejnej moci priznáva právo určitej kontroly v oblasti pôrodnosti. Postup verejných orgánov sa má ale uskutočňovať na základe rešpektovania osôb a manželských párov: princíp subsidiarity²⁵ je záväzný. Štát nemôže prikazovať svedomiu, ani nemôže nariaďovať správanie v tejto oblasti. Táto encyklika teda obsahuje sociálnu časť: Cirkev sa vyjadruje k otázkam demografickej politiky.

Apoštolská exhortácia *Octogesima advenies* (1971) vyšla pri príležitosti 80. výročia encykliky *Rerum novarum*. Hlavná myšlienka dokumentu spočíva v zdôrazňovaní „prvenstva politiky“. Angažovanosť kresťana sa nemá obmedzovať na sociálnu a ekonomickú sféru. Exhortácia poukazuje na mo-

²⁵ Subsidiarita (lat. subsidium = pomoc) – podľa princípu subsidiarity má verejná moc pomáhať jednotlivcom a sprostredkujúcim skupinám chopiť sa iniciatív, ktorých sú sami schopní. Nejde teda o to, aby verejná moc nevhodne nahrádzala jednotlivcov alebo skupiny. Cirkev tvrdí, že je potrebné všetkým ľuďom umožniť realizovať sa v činnosti a že verejná moc im má pri tejto realizácii pomáhať. Netreba chcieť dobro ľudí proti ich vôli; nemožno chcieť vnútiť im zhora určitú predstavu dobra, ktoré nemusí nutne zodpovedať skutočnému dobru osôb alebo skupín. Princíp subsidiarity je natoľko dôležitý, že ho možno považovať za *klúčový bod celého učenia Cirkvi o demokracii*. Vždy, keď sa napríklad hovorí o účasti na ekonomickom alebo politickom živote, uplatňuje sa tento základný princíp: človek má nielen prinášať niečo ostatným, ale má aj právo niečo prijať z ich bohatstva. Ján Pavol II. sa často odvoláva na princíp subsidiarity: hovorí, že treba umožniť rozvojovým krajinám, aby sa sami dostali zo situácie, v ktorej sa nachádzajú. Treba im pomôcť, aby si sami vyriešili svoje vlastné problémy, a nevnucovať im riešenia, ktoré by prichádzali zvonku, najmä zo strany bohatých krajín. Porov. M. S c h o o y a n s, *Úvod do sociálneho učenia Cirkvi*, Bratislava: SPES, 1993, s. 41-43.

rálnu stránku politického rozhodovania a na morálny rozmer činnosti, ktorú v spoločnosti vykonávajú politici.

Apoštolská exhortácia *Evangelii nuntiandi* (1975) sa týka vzťahov medzi evanjelizáciou a rozvojom²⁶.

JÁN PAVOL II.

Tento pápež *najviac rozvinul sociálne učenie Cirkvi*. Rozpracoval najmä právo a tiež povinnosť zasahovať do situácií, ktorých je verejné odsúdenie alarmujúco nedostatočné.

PRACUJÚCI A ZAMESTNÁVATEĽ

Encyklika *Laborem exercens* (1981) sa týka „pracujúceho“ človeka. V dokumente sa uvádza dôležité rozlíšenie pojmov medzi „priamym a nepriamym“ zamestnávateľom. Aký je medzi nimi rozdiel? Keď uchádzač o prácu podpíše pracovnú zmluvu so „zamestnávateľom – priamy zamestnávateľ“, ani zamestnanec ani zamestnávateľ nemôže svojvoľne stanoviť akékoľvek podmienky v pracovnej zmluve. Zmluvné strany musia rešpektovať určité predpisy, ktoré uvádza sociálne zákonodarstvo. Predpisy stanovuje verejná moc. Na tejto úrovni zasahuje „štát – nepriamy zamestnávateľ“, aby určil, za akých podmienok môže byť podpísaná pracovná zmluva medzi priamym zamestnávateľom, čiže majiteľom a zamestnancom.

Pápež ďalej rozlišuje vzťahy medzi medzinárodnými organizáciami a jednotlivými štátmi. Zvyšuje tým dôležitosť existencie medzinárodných organizácií, ktoré sa zasadujú najmä za vznik určitých dohôd medzi štátmi. Medzinárodné organizácie môžu zakročiť ako nepriamy zamestnávateľ napríklad v oblasti rešpektovania práv dieťaťa, vo veci migrácie, práva na prácu a pod.

²⁶ Porov. Tamže, s. 59-70.

NÁBOŽENSKÁ SLOBODA

V sociálnom učení Jána Pavla II. sa téma „náboženská sloboda“ stáva srdcom jeho učenia. Pápež má na to presný a veľmi závažný dôvod. On veľmi dobre vie, že ak je náboženská sloboda šikanovaná, ak sa neuznáva, ak ju totalitné režimy udúšajú, človek zakrpatieva vo vlastnom človečenstve, a tým je ľudská spoločnosť. Rovnako si uvedomuje, že „hlavným cieľom každého totalitného režimu je deštrukcia toho, čo robí jednotlivca osobou“. Dobré vie, že „vzťah viery je najosobnejším vzťahom, ktorý človek môže prežiť“. Pre tieto dôvody neprestajne hovorí o náboženskej slobode.

Pápež tvrdí, že náboženský život je najlepším liekom proti každej totalite. Pravý náboženský život je najlepším kvasom sociálneho a politického oslobodenia.

DVA REŽIMY, KTORÉ TREBA PRETVORIŤ

Encyklika *Sollicitudo rei socialis* (1987) takpovediac „pohoršila“, pretože pápež sa v nej odvážil tvrdiť, že jednou z hlavných príčin nešťastia v súčasnom svete je *existencia dvoch režimov* – východného a západného. Tieto „dva“ nezmieriteľné režimy treba od základu „pretvoriť“.

DOBRO URČENÉ PRE VŠETKÝCH

V encyklike *Centesimus annus* (1991), ktorá bola vydaná pri príležitosti stého výročia encykliky *Rerum novarum*, pápež vyvodzuje poučenia z udalostí, ktoré sa odohrali na Východe – zrušenie komunistického systému.

Kapitola „súkromné vlastníctvo a všeobecné určenie dobier“ je osobitne dôležitá z hľadiska sociálneho učenia. Podľa učenia Cirkvi, všetky bohatstvá zeme dal Stvoriteľ k dispozícii celému ľudstvu. Súkromné vlastníctvo je iste nevyhnutné a dovolené, má sa však usmerňovať so zreteľom na spoločné dobro, majú pred očami všeobecné určenie dobier.

Táto zásada okrem iného určuje stanovisko Cirkvi vo veci rozvoja. Pápežova argumentácia v článkoch 31 až 39 je mimoriadne výstižná a dôsledná. Ak „zem je prvým darom Boha“, potom táto zem „nevýdáva svoje

plody bez osobitnej odpovede človeka na Boží dar, čiže bez práce” (31 b). Ak „prirodzená úrodnosť zeme sa kedysi zdala byť [...] hlavným zdrojom bohatstva, [...], v našich časoch ľudská práca zohráva stále dôležitejšiu úlohu ako produktívny faktor duchovného a materiálneho bohatstva”. Všimnime si, v akom poradí sa vymenúvajú bohatstvá. Duchovné bohatstvá sa uvádzajú ako prvé a ďalej sa jasne vysvetľujú: ide o „*poznanie, techniku, a vedu*” (32 a). Pápež ešte dodáva, že „dnes viac ako kedysi pracovať znamená pracovať s druhými a pre druhých”. Z toho vyplýva, že „práca je tým plodnejšia a produktívnejšia, čím je človek schopnejší [...] uznávať ozajstné potreby druhého človeka, pre ktoré pracuje”. (31 c) V podstate „popri zemi, hlavným zdrojom človeka je sám človek” (32 c, 38 a).

Podľa pápeža je sám človek povolaný vytvárať solidárne spoločenstvo:

kým kedysi rozhodujúcim činiteľom produkcie bola zem a neskôr kapitál [...], dnes čoraz rozhodujúcejším činiteľom je sám človek, konkrétne jeho poznávací schopnosť, ktorá sa prejavuje vo forme vedeckého poznania, jeho organizačná schopnosť utvárať spoločenstvá, ako aj schopnosť vnímať a uspokojovať potreby iných” (32 d).

Z toho vyplývajú dva praktické dôsledky:

1. Hlavná úloha spočíva v sebauvedomení si človeka prostredníctvom *výchovy a vzdelávania*, aby mohol zodpovedne používať svoju slobodu. Pápež trvá na tom, aby všetci mali podiel na poznaní a informáciách, ako aj na spätosti slobody a pravdy. Pre poznanie informácií je potrebné správne pochopenie a pravdivé odovzdávanie seba – svojich myšlienok²⁷.
2. Najvyšším Božím darom pre človeka je *Ježiš*. To je osobitosť nášho sociálneho poslania. Pápež kladie dôraz na skúsenosť kresťanov Východu, najmä Poľska. Ak pápež stavia „náboženskú slobodu” do stredu svojho sociálneho učenia, robí tak preto, lebo vyznanie viery v Ježiša Krista oslobodzuje človeka od lži a „najväčšieho odcudzenia”, ktorým je neznalosť a nedocenenie Ježiša Krista. Viera spája ľudskú osobu s trojosobným Bohom a uvádza človeka do pravdy.

Ani na Západe, ani na Východe nerozvíja človeka „marxisticko-leninská ideológia”, alebo „materialistická ideológia”, ktorá stojí v pozadí istého liberálneho kapitalizmu. Je to viera, čo oslobodzuje od lži a násilia, ktoré lož chce ospravedlniť.

²⁷ M. Pribula, G. Paľa, *Stručne o komunikácii nielen pre teológov*, Prešov: PRO COMMUNIO, o. z., 2006, s. 33.

Keď pápež spája sociálne učenie Cirkvi a novú evanjelizáciu, akoby naznačoval, že účinky, ktoré mala viera na Východe môže mať všade na svete. Účinnosť viery má zrodiť solidaritu a viesť k „civilizácii lásky” (Porov. Gal 5, 6).

Z toho vyplýva dôležitý záver: v konečnom dôsledku najvyššie dobro určené pre všetkých je osoba Ježiša Krista, ktorého má kresťan prinášať a zjavovať svetu.

Toto je základ posolstva encykliky *Centesimus annus* o všeobecnom určení dobier. Na úsvite, už nami prežívaného, 21. storočia sa táto encyklika objavuje ako kresťanský manifest pre nový svetový poriadok²⁸.

EKONOMICKÁ ČINNOSŤ A SOCIÁLNA SPRAVODLIVOSŤ

Ekonomika má svoje zákony – kto ich zachováva, koná „ekonomicky správne”. Kto zachováva „morálne zákony” – koná „morálne správne”. Ekonomika a morálka sú dve disciplíny, ktoré sa riadia vlastnými zákonmi a metódami. Bolo by však nesprávne, ak by sme tieto dve veličiny stavali proti sebe. V obidvoch z nich svoju činnosť rozvíja človek – intelektuálny tvor – ktorý je „viazaný morálnymi zákonmi”. Kto tieto zákony zachováva, neutrpí škodu ani v ekonomickej činnosti. Zneužívanie morálnych zákonov, aj keď by jednotlivcovi mohlo priniesť na čas „prospech”, by viedlo nutne spoločnosť k ekonomickému úpadku a krachu.

„Ekonomické a morálne normy nie sú v rozpore”. Iba zachovávaním obidvoch druhov noriem je možné zariadiť kľudný a blahobytný život v spoločnosti. Ide o kvalitu života obyvateľov – občanov, o tvorbu ekonomickej a politickej stability, o rešpektovanie slobody každého človeka – i na poli hospodárskej politiky²⁹. Cirkev nám neustále pripomína, že morálny poriadok možno budovať jedine na Bohu. Človek je tvor ohraničený, preto sa u človeka prebúdzajú túžba i po duchovných hodnotách³⁰.

²⁸ Porov. Schooyans, s. 71-82.

²⁹ P. Marzec, *Stymulowanie bezpieczeństwa ekonomicznego przez organizacje międzynarodowe w świecie*, in: T. Guz, K. A. Kłosiński, P. Marzec, (ed.): *Bezpieczeństwo ekonomiczne państw*, Lublin–Tomaszów Lubelski: WZNPIE KUL w Tomaszowie Lubelskim, 2006, s. 80-81.

³⁰ F. Škoda, *Základy katolíckej sociálnej náuky*. Košice: HKR, 1991, s. 23-24.

Poslaním Cirkvi je ohlasovanie Evanjelia celému svetu. Toto ohlasovanie sa netýka len nadprirodzených hodnôt, ale aj hodnôt pozemských, ktoré sa často krát prejavujú v ekonomických otázkach. Evanjeliová misia na poli ekonomiky sa stáva pre veriacich súčasne šancou i zodpovednosťou. Viera vyzýva každého človeka k tomu, aby na ekonomiku a hospodárstvo nehľad len pod zorným uhlom produkcie, ale aj pod zorným uhlom úcty k ľudskej osobe³¹.

KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI K TEJTO TEMATIKE

V oblasti ekonomickej činnosti a sociálnej spravodlivosti učenie Cirkvi konštatuje, že „ľudská práca“ je povinnosť, oslavuje tiež Stvoriteľove dary a schopnosti, ktoré človek dostal. Jej cena môže byť aj vykupiteľská. Výška mzdy je výsledkom niekoľkých ukazovateľov: zabezpečenie pracujúceho a jeho rodiny, povaha práce, stupne výkonnosti, stav podniku a spoločné dobro. Dohoda nestačí na morálne ospravedlnenie výšky mzdy. „*Nezamestnanosť*“ je skoro vždy urážkou ľudskej dôstojnosti³².

Človek zasahuje „tvorivým“ spôsobom do prírody dejín a spoločnosti. Ľudia nie sú len pasívnymi bytosťami, nakoľko majú „možnosť“ zasiahnuť do tejto prírody a spoločnosti; môžu ich *poľudštiť*: človek je *pracujúci tvor*.

S pojmom práca sa objavuje pojem *účelnosť* – činnosť človeka sa riadi a zameriava na určitý cieľ. Základným cieľom práce nie je len „spravovať stvorenie“, ale tiež „vnieť viac lásky“ do ľudskej spoločnosti. Ide o to, aby si aj okolitý svet a najmä ľudská spoločnosť väčšmi zasluhovali spásu, ktorú priniesol Ježiš Kristus³³.

Každý človek má „právo na hospodárske podnikanie“, a to predovšetkým pre prospech spoločného dobra³⁴. „Štát je zodpovedný“ za to, aby robotník, tak isto ako výrobca mohli používať ovocie svojej práce a boli tak podnecovaní vykonávať svoju prácu statočne. Štát má tiež dozerať na uplatňovanie ľudských práv v „*ekonomickej oblasti*“, no prvoradá zodpovednosť v tejto

³¹ J. K o w a l s k i, *Współczesne wyzwania stawiane teologii moralnej*. Częstochowa: Częstochowskie Wydawnictwo Arcidiecezjalne, 1996, s. 97.

³² Porov. J. S k o b l í k, *Přehled křesťanské etiky*, Praha: Karolinum, 1997, s. 220.

³³ Porov. S c h o o y a n s, *Úvod do...*, 1993, s. 46-48.

³⁴ Porov. KKC 2429.

oblasti nepatrí štátu, ale jednotlivcom, skupinám a združeniam, z ktorých sa spoločnosť skladá³⁵.

„Spravodlivá mzda“ je oprávneným ovocím práce. Jej odoprenie alebo zdržiavanie môže byť veľkou nespravodlivosťou³⁶.

„Štrajk“ je morálne oprávnený, ak sa ukazuje ako nevyhnutný alebo aspoň potrebný prostriedok na dosiahnutie primeranej výhody. Ak jeho ciele nie sú spojené s pracovnými podmienkami, alebo sú proti spoločnému dobru, alebo ak je sprevádzaný násilnosťami, je morálne neprijateľný.³⁷

ZÁVER

- Spravodlivosť je jednou z najdôležitejších čností. *Katechizmus Katolíckej cirkvi* ju zaraďuje medzi základné (*kardinálne*) čnosti.
- Sociálna spravodlivosť má pobádať občanov, aby zveľaďovali spoločné dobro napĺňaním všetkých čností. Jej cieľom je podriaďiť úkony všetkých čností spoločnému dobru.
- Existujú normy, ktoré sú všeobecne záväzné vo všetkých formách spoluzitia. Ide tu o normy, ktoré sú vpísané do vnútra každého človeka a ktoré nazývame prirodzený morálny zákon.
- Prvým príkazom prirodzeného zákona je – konať dobro a vyvarovať sa zla.
- Vynikajúcim vyjadrením prirodzeného zákona je Dekalóg. V siedmom prikázaní nachádzame okrem iných aj témy: sociálne učenie Cirkvi a ekonomická činnosť a sociálna spravodlivosť.
- Exkurz do vybraných cirkevných dokumentov nám pomôže lepšie pochopiť starostlivosť Cirkvi na poli sociálno-ekonomicko-hospodárskom.
- Sociálna spravodlivosť nemôže dosiahnuť svoj cieľ, ak je odtrhnutá od lásky. Láska nie je spravodlivosť a spravodlivosť nie je láska. Láska a spravodlivosť sú rozličné a predsa neoddeliteľné – ich úlohy sa dopĺňajú.

³⁵ Porov. KKC 2431.

³⁶ Porov. KKC 2434.

³⁷ Porov. KKC 2435.

- Ekonomické konanie má slúžiť k efektívnej príprave životne dôležitých tovarov a služieb, a má byť nasmerované na optimálne zabezpečenie živobytia všetkých. Ekonomické a hospodárske princípy nesmú byť bez akéhokoľvek vzťahu k etickému poriadku. Majú sa použiť tak, aby boli v službe tohto poriadku.

SPÓŁECZNA SPRAWIEDLIWOŚĆ W KATOLICKIEJ NAUCE KOŚCIOŁA A JEJ ZNACZENIE DLA EKONOMICZNEGO ROZWOJU SPÓŁCZEŃSTWA

Streszczenie

Sprawiedliwość społeczna ma zachęcać obywateli do tego, aby pomnażali dobro wspólne z zachowywaniem wszystkich cnót. Działalność ekonomiczna ma służyć coraz bardziej efektywnej produkcji towarów i usług oraz ma być ukierunkowana na optymalne zabezpieczenie życiowych warunków wszystkich obywateli. Zasady ekonomiczne oraz gospodarcze nie mogą pozostawać bez jakiegokolwiek związku z porządkiem etycznym. Muszą być używane w taki sposób, by pozostawały w służbie tegoż porządku.

SOCIAL JUSTICE IN ROMAN CATHOLIC PREACHING AND ITS MEANING FOR ECONOMIC DEVELOPMENT OF SOCIETY

Summary

Social justice is to encourage citizens to multiply common good preserving all virtues. Economic activity is to produce goods and services more and more effectively and to be directed to guarantee best living conditions of all. Economic principles cannot be unrelated to the ethic order. They must be used in such a way that they keep to this order.

Słowa kluczowe: sprawiedliwość społeczna, działalność ekonomiczna, etyka, rozwój

Key words: social justice, economic activity, ethics, development